Manuscrise din colecţia scriitorului George Ivaşcu

ALINA ROTARU
Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad

Născut la 24 iulie 1911, în comuna Cerţeşti, din fostul judeţ Tutova - actualmente judeţul Galaţi, George Ivaşcu a absolvit şcoala elementară în Cerţeşti, apoi Liceul „Gh. Roşca Codreanu" din Bârlad, iar studiile universitare le-a făcut la Iaşi, fiind licenţiat în 1933 în Litere şi Filozofie. De-a lungul anilor a desfăşurat o activitate laborioasă, atât ca profesor, dar şi ca scriitor. A colaborat la ziarul ***Lumea***, nu înainte de a fi fost redactor al revistei antifasciste ***Manifest***, care în 1936 a fost suspendată. Alături de G. Călinescu colaborează ca secretar de redacţie al ***Jurnalului literar*** pentru un singur an (1939-1940), în 1940 publicaţia fiind suspendată.

Din caracterizarea făcută de academicianul Zaharia Stancu (preşedinte al Uniunii Scriitorilor, în 1974) cu prilejul numirii lui George Ivaşcu ca membru corespondent al Academiei R.S.R., reiese că George Ivaşcu s-a implicat atât în ziaristică, scriind în ziare precum ***România literară***, ***Victoria***, ***Revue Roumaine***, ***Romanian Review***, ***Arcades***, ***Contemporanul*** etc., cât şi în activitatea de promovare a politicii şi ideologiei existente în acele vremuri.

Nu este cazul să insistăm asupra acestor momente pentru că scopul este acela de a surprinde câteva din ideile pe care George Ivaşcu le promovează în manuscrisele pe care muzeul nostru le deţine prin donaţie, prin bunăvoinţa Ralucăi Ivaşcu - fiica scriitorului.

Majoritatea manuscriselor sunt din perioada 1940-1950 şi conţin comentarii asupra operelor sau activităţii literare a unor scriitori de marcă, precum şi vederi de ansamblu în ce priveşte drumul urmat de literatura română.

Un vast material, lipsit de finalitate din păcate, este cel despre Alexandru Macedonski ca teoretician literar.[1] Acest poet va accentua orientarea estetică generată de ***Junimea***, dar într-o viziune modernă, afectivă, înnoitoare. Iniţiator al revistei ***Literatorul*** (care apărea la 20 ianuarie 1880), Macedonski va direcţiona ideologic cenaclul ***Literatorul*** (1 ianuarie 1883), al cărui preşedinte era V. A. Urechea, cenaclu frecventat de creatori de orientare modernistă, care au publicat

[1] G. Ivaşcu, ***Alexandru Macedonski, teoretician literar***, nr. inv. 4074, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

BDD-A19339 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:16 UTC)

în revistă, reuşind să concretizeze o tendinţă importantă în literatura noastră. Ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea sunt importante pentru că este perioada când Macedonski îşi precizează coordonatele esenţiale ale concepţiei sale critice şi ideologic-artistice. Prin ***Cursul de analiză critică*** Alexandru Macedonski înscrie o etapă importantă în evoluţia ideologiei literare româneşti, punând problema raportului între „universal" şi „naţional" cu argumente din sfera psihologic-estetică, care se va contura mai târziu ca noţiune definitorie a „specificului naţional." Activitatea de teoretician şi ideolog a lui Alexandru Macedonski este marcată de elaborarea sistemului estetic al simbolismului în cultura noastră. Aşa cum spunea şi George Ivaşcu în studiul său - „*Macedonski, în dublă calitate, de poet şi simbolist, se ocupă teoretic exclusiv de poezie introducând noţiunea de logică specifică poeziei şi subordonând acesteia logica judecăţii critice*." Trebuie reţinut aspectul că Macedonski este primul care a dat definiţia simbolismului la noi, susţinând că simbolismul este poezia viitorului şi reducând la zero celelalte mişcări literare care se manifestau concomitent: realismul şi naturalismul. Desigur că aceste concepţii inovatoare emise de Macedonski au fost contestate de junimişti şi sămănătorişti.

În articolul cu titlul ***Dascăli iluminişti, ctitori ai şcolii naţionale***,[2] George Ivaşcu s-a oprit la Costache Conachi, boier moldovean cu tabieturi orientale, care „*în timpul când nu vorbea pe un ton caustic şi rece, întorcea între degete nişte mătănii din boabe de ambră, după obiceiul moliciunii orientale şi păstrase şi veşmântul oriental, astfel că văzându-l jumatate culcat pe divan, înfăşurat în cutele caftanului său de mătase şi ale şubei de blană, calm şi aproape nemişcat, în afara mâinilor care se jucau maşinale, în repaus, cu ochii numai mici şi cenuşii, care storceau din timp în timp, şi cu buzele care se strângeau estompând un surâs, această figură batjocoritoare şi cu totul europeană făcea cu atitudinea, costumul şi mătăniile un contrast ciudat*."

După prezentarea în amănunt a acestui portret, George Ivaşcu se preocupă de Costache Conachi, poetul. Aflăm astfel că, din cele o sută de poezii publicate la Iaşi, în 1856, de către fiica sa, Caterina Vogoride Conachi, marea lor majoritate sunt de natură erotică şi cu o pronunţată expresie preeminesciană.

În ce priveşte ***Corespondenţa lui Proust*** a lui Mihail Sebastian, aceasta este o analiză asupra modului în care autorul a reuşit să prezinte succint o bibliografie a corespondenţei lui Proust, să fixeze personalitatea covârşitoare a mamei lui Proust în opera şi corespondenţa lui, să identifice elementele

[2] G. Ivaşcu, ***Dascăli iluminişti, ctitori ai şcolii naţionale***, nr. inv. 4057, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

BDD-A19339 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:16 UTC)

structurale ale marelui scriitor francez (construcţia operei, tehnica stilului, elementele de strategie literară). Informaţiile pe care ni le oferă George Ivaşcu sunt succinte, reuşind ca în fraze scurte să ne prezinte structurat cercetarea întreprinsă de Mihail Sebastian în legătură cu Marcel Proust.[3] Aflăm, astfel, că scrisorile lui Proust au fost regrupate în colecţia îngrijită de Robert Proust şi Paul Brach, editată de librăria Plon sub titlul ***Corespondande generale de Marcel Proust***, colecţie ce numără şase volume apărute între 1930-1936. Tot din articolul semnat de George Ivaşcu, apărut în ***Jurnalul literar*** (An I, nr. 14 din 2 aprilie 1939), reiese că Mihail Sebastian a obţinut rezultate remarcabile în urma studiului efectuat asupra materialului din scrisori, în sensul că acest material cuprinde explicaţii pentru personajele proustiene: Charlus, Swann, Odette şi Rachel; materialul este „*atât de vast încât ar putea servi la scrierea unui volum special dedicat izvoarelor şi cheilor*" afirma George Ivaşcu.

Generozitatea clasicilor[4] aparţinând lui George Ivaşcu se vrea a fi o pledoarie pentru marii clasici „vechi" şi „moderni", care, prin opera lor au oferit marilor regizori un „modus vivendi." George Ivaşcu conchide că marii clasici constituie - precum demonstrează, de la Shakespeare la Molière până la Caragiale – „*un loc geometric al unor puncte de reper validate atât de retrospectiv, cât şi în perspectivă*."

Anul 1942 este anul când George Ivaşcu, sub pseudonimul Emil Darie, publică în ***Vremea*** o serie de articole din care rezultă preocuparea pentru arta cinematografică şi teatrală. O dezvăluire interesantă în ce priveşte timpul şi spaţiul în cinematografie şi teatru, o descoperim în articolul cu titlul ***Timpul şi spaţiul***.[5] George Ivaşcu face o distincţie clară între ceea ce înseamnă timp şi spaţiu în cinematografie respectiv teatru, afirmând la un moment dat că „*cinematograful are largi posibilităţi pentru a exploata la maxim şi în avantajul său, timpul şi spaţiul, printr-o necontenită succesiune de locuri desfăşurate prin faţa spectatorului fără a-i lua iluzia timpului parcurs de acţiune şi de personagii; ... teatrul în oricâte tablouri ar selecţiona actele, şi oricâte abilităţi tehnice ar avea (scena turnată, reflectoare, „lumina neagră" etc.) tot n-ar putea dispune de mijloacele infinite câte le are cinematograful*."

---

[3] Mihail Sebastian, ***Corespondenţa lui Marcel Proust***, nr. inv. 4069, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

[4] G. Ivaşcu, ***Generozitatea clasicilor***, nr. inv. 4067, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

[5] G. Ivaşcu, ***Timpul şi spaţiul***, nr. inv. 4060, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

BDD-A19339 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:16 UTC)

Tot în ***Vremea*** (An XIV, nr. 644 din 19 aprilie 1942) apar două articole cu titlurile ***Raimu***[6] şi ***Allida Valli***,[7] în care George Ivaşcu recurge la o caracterizare a celor doi actori, primul fiind francez şi cel de-al doilea, italian. Este surprinzător faptul cum reuşeşte în doar câteva fraze să contureze personalitatea celor doi, aducând în faţa cititorului o imagine completă. Parcurgând cele două articole, desprindem câteva caracteristici de bază ale actorilor. Raimu - un actor cu linii fine, interioare, un interpret de subtilităţi şi rafinament, ele constând în infinitatea de gesturi şi mişcări ale feţei, de inflexiuni ale vocii, care dau o infinitate de nuanţe, de atitudini, de manifestări sufleteşti „*făcând din Raimu un interpret al rolurilor de psihologie neobişnuită, complexă sau de interpret al personajelor comune din viaţa de toate zilele*." Actriţa italiană - Allida Valli - „*reuşeşte să prezinte o înfăţişare de universalitate... fără a pierde însă nimic din pecetea originalităţii ei*." Rolurile interpretate de ea includ „*ardenţa unui temperament în care specificul italian se revelează din plin într-o gamă de tumult şi de furtună*."

O incursiune în opera lui Anton Pann o face acelaşi George Ivaşcu, într-un articol publicat în ***Vremea*** (An XVI, nr. 752 din 4 iunie 1944). Meşter al formulelor populare, Anton Pann se dovedeşte a fi un organizator perfect al acestor formule, dar într-o structură nouă, originală, surprinzătoare, cu o cadenţă de descântec. Făcând o adevărată pledoarie în ce priveşte opera lui Anton Pann, George Ivaşcu afirmă la un moment dat că „*atmosfera poeziilor lui Anton Pann e cea balcanică*" în care sunt prezente „*savorile orientului ce se amestecă într-un mod din cele mai sugestive*."

În revista ***Vremea*** (An XVI, nr. 759 din 22 iulie 1944) apărea publicat articolul ***Activităţi intelectuale în provincie***, în care George Ivaşcu subliniază şi dezvoltă ideea că activitatea intelectuală din provincie (sunt menţionate oraşele Iaşi şi Sibiu) a înscris „*câteva manifestări similare din Bucureşti*." Iaşul se remarca prin activitatea întreprinsă de Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide", al cărui director era Iorgu Iordan, institut ce avea preocupări lingvistice, acestea fiind cuprinse într-un program numit ***Buletin***. Activitatea sa culturală de la Sibiu se concretiza într-una din cele mai serioase manifestări intelectuale româneşti şi anume, revista ***Saeculum*** a lui Lucian Blaga - revistă ce cuprindea un vast program ce dezvolta probleme ale filosofiei. Ca dovadă că

[6] G. Ivaşcu, ***Raimu***, nr. inv. 4058, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

[7] G. Ivaşcu, ***Allida Valli***, nr. inv. 4059, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

BDD-A19339 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:16 UTC)

revista prezenta interes este relevant faptul că în jurul ei s-a strâns un grup de tineri (Radu Stanca, Ştefan Augustin Doinaş) care a desfăşurat o intensă activitate poetică şi critică.

Rămânând în sfera culturală, m-am oprit la articolul ***Europa şi identitatea culturală***,[8] articol în care avem prilejul de a asista la periplul prin cultură pornind de la leagănul uneia din cele mai vechi civilizaţii, Europa, cu o cultură înfloritoare în antichitatea elenă şi romană (să nu uităm de „secolul de aur" al lui Pericle, respectiv de strălucita epocă imperială a lui Octavian Augustus şi Traian) apoi, Bizanţul - centrul de răspândire a culturii în Europa sud-estică, continuând cu Umanismul european al Renaşterii, fenomenul shakesperian din epoca elisabetană, clasicismul secolului al XVII-lea francez, marii enciclopedişti ai secolului luminilor, grandioasa sinteză goetheniană, romantismul german, diversitatea şcolilor artistice în secolul al XIX-lea şi literatura care exprimă conştiinţa de sine şi lupta pentru libertate şi independenţa naţională a sud-estului european, precum şi expansiunea literaturii şi artei în secolul al XX-lea. Deşi secolul al XX-lea este marcat de succesiunea celor două războaie mondiale, cu repercusiuni asupra Europei, totuşi, „*valenţele culturii...au constituit câmpul magnetic care a canalizat reconcilierea spiritelor*." George Ivaşcu concluzionează că, în eventualitatea supravieţuirii Terrei şi, implicit, a Europei, „*cultura europeană nu ar putea supravieţui în sensul propriu al cuvântului, care implică nu numai continuitatea biologică, dar - mai ales - pe cea a continuităţii spirituale a indicelui de civilizaţie şi cultură*."

Îndreptându-ne privirea către trecut vedem eforturile făcute de învăţaţii vremii pentru dezvoltarea culturii româneşti, aspect subliniat şi de George Ivaşcu în articolul ***Ctitorii de învăţătură***.[9] Este amintit Şerban Cantacuzino, nume care tutelează ***Biblia*** de la Bucureşti, în timpul căruia viaţa culturală a Ţării Româneşti s-a dezvoltat, prin înfiinţarea şcolii Sf. Sava, unde se preda gramatica şi filosofia, în greaca veche. De asemenea, s-a dat o nouă organizare şcolii domneşti de „slovenie" de la Mănăstirea Sf. Gheorghe - vechi. Apoi, în aprilie 1818, s-a deschis şcoala academicească în Bucureşti, la Sf. Sava (de ştiinţe filosofice şi matematice). Rezultatele şcolii lui Gheorghe Lazăr s-au arătat curând pentru ca în 1820 să apară manualul ***Povăţuitorul***, iar în 1821 ***Gramatica*** şi ***Aritmetica matematicească***, în limba română. Chiar dacă şcoala a fost închisă în 1821, din cauza evenimentelor din acel an şi, redeschisă în 1822, an în care se stinge din

[8] G. Ivaşcu, ***Europa şi identitatea culturală***, nr. inv. 4078, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

[9] G. Ivaşcu, ***Ctitorii de învăţătură***, nr. inv. 4075, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

BDD-A19339 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:16 UTC)

viaţă Gheorghe Lazăr, această şcoală - Sf. Sava - şi-a continuat existenţa, modelând oameni ce au ajuns cărturari iluştri, militanţi ai revoluţiei de la 1848, oameni politici, savanţi, scriitori.

O altă serie de manuscrise se deschide cu lucrări ce aparţin unor personalităţi marcante ale literaturii române. Astfel, D. I. Suchianu este cel care ne introduce în universul Ibrăileanu, prin ***Amintirile despre Ibrăileanu***,[10] şi o face atât de simplu, totul curgând de la sine. Cu câtă nostalgie sunt relatate discuţiile interminabile pe diferite teme cu acest „***domn bătrân, cu redingota demodată şi cu barba albă***," care era Ibrăileanu. Fiind o fire energică, Ibrăileanu, chiar şi atunci când era bolnav, avea o activitate debordantă „*citind tot ce se putea citi în materie de cărţi şi reviste bolşevice*." Având un adevărat cult pentru adevăr, fără a recurge la o ierarhie a adevărului, Ibrăileanu a mărturisit că există, totuşi, un adevăr pe care-l iubea mai mult decât toate: „*un adevăr misterios, fascinant, o vrajă cu care cuvintele, gândurile şi mişcările se unesc în sânul acelei minuni care se numeşte vers*." Făcând un studiu asupra versificaţiei lui Eminescu, Ibrăileanu a constatat existenţa unui paradox, şi anume, toate poemele lui Eminescu au o muzicalitate tipică, pe care o deosebeşti dintre o mie; deşi fiecare poezie are o altă melodie, sună altfel decât celelalte, continuă totuşi a suna eminescian ca şi celelalte. Legat de această problemă, Ibrăileanu a făcut o descoperire epocală, de ritm al cuvintelor: iambic şi trohaic - două adevăruri pe care ceilalţi oameni le-au descoperit cu ajutorul lui Ibrăileanu.

Şirul povestirii lui D. I. Suchianu se opreşte la un moment dat la episodul în care relatează întâlnirea lui Ibrăileanu cu profesorul Alexandru Philippide, care se bucura de admiraţia lui Ibrăileanu, în ciuda faptului că declarase război poeziei - „*nu pentru că nu-i plăcea, dar era convins că împiedica pe savant de la lucru*." Momentul întâlnirii celor doi petrecându-se pe înserate, Alexandru Philippide şi-a justificat graba spunând: „S-*a întunecat şi, de!, te poţi întâlni cu vreun liberal care-ţi poate da cu ceva în cap...*" (Philippide socotindu-i pe liberali „*inamici implacabili ai filologiei*"). Un alt episod care merită amintit este povestit de Ibrăileanu, şi sună în felul următor: totul se petrecea într-o zi de iulie, când marele Titu Maiorescu s-a gândit să-i facă o vizită lui Alexandru Philippide. Auzind soneria, fără să deschidă, Philippide întreabă pe un ton răstit, semn că se simţise deranjat: „*Cine-i acolo?*" Şi, abia acum urmează comicul situaţiei. „*Maiorescu*", răspunde o voce. „*Care Maiorescu?*" „*Profesorul Titu Maiorescu*", răspunde vizitatorul. „*Aha! Dom' Maiorescu*!" După ce-i deschide şi-l poftește înăuntru,

[10] D. I. Suchianu, ***Amintirile despre Ibrăileanu***, nr. inv. 4013, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

BDD-A19339 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:16 UTC)

Maiorescu îi spune: „*Stimate coleg, aflându-mă la Iaşi, mi-am spus că este o plăcere, o onoare şi o colegială datorie să vin să fac o vizită*". La care Philippide răspunde: „*Aşa? Poftim Dom' Maiorescu...Curioşi mai sunteţi dumneavoastră cei de la Bucureşti. Lumea moare de treabă şi dumneavoastră vă arde de vizite*."

Întorcându-ne la literatura lui Marcel Proust, se pare că ea i-a captat atenţia lui Ibrăileanu, plăcându-i foarte mult, chiar dacă Proust avea moravuri erotice anormale. Totuşi, nu a rămas impasibil la acest aspect şi, când a găsit momentul potrivit, şi-a arătat consternarea. Astfel, într-una din zile, aflându-se în odaia pe ai cărei pereţi avea o fotografie a lui Anatole France şi o reproducere a portretului Doamnei de Recamier, odaie, unde printre invitaţi se afla şi profesorul de limba greacă, Jacotă, Ibrăileanu vorbind de Proust a concluzionat: „*Va să zică, în loc să mă duc (gest cu mâna) la madame Recamier, eu mă duc (alt gest cu mâna) la Jacotă!*"

În altă ordine de idei, se spune despre român că este regele chiulului. În această direcţie, D. I. Suchianu aduce în faţa cititorului un caz unic, al cărui merit este al lui Ibrăileanu. Şi vom vedea şi de ce. La liceul-internat din Iaşi exista o infirmerie, unde, pe calea şperţului, se putea instala fiecare, sănătos fiind. Acolo se putea duce o existenţă de prinţ (cu ţigări, bunătăţi cumpărate din oraş, cărţi de la bibliotecă, taifas între chiulangii). Fiind profesor la acest liceu, orele lui Ibrăileanu erau acaparatoare, astfel încât „*smecherii de la infirmerie*" fugeau în secret pentru a participa la orele sale, după care se întorceau în infirmerie. Cred că este justificator meritul pe care l-a avut Ibrăileanu în această direcţie.

Un loc deosebit ocupă poeziile, în variantă manuscrisă, cu semnătură, aparţinând unor cunoscuţi poeţi români - N. Crevedia, Zaharia Stancu, Victor Eftimiu, Mihai Beniuc.

Nu în ultimul rând trebuie amintite însemnările manuscrise ale pictorului Vasile Grigore care, prin lucrarea sa intitulată ***Michelangelo, simbolul nemuririi şi victoriei umanităţii***,[11] prezintă pe cel a cărui viaţă a fost un „*secol de glorie, pe cel care a fost simbol de artist şi geniu*." „Il Teribile" - cum era supranumit Michelangelo Buonarotti - ultimul titan al Renaşterii, a realizat o artă eroică, grandioasă şi solemnă. Urâţenia chipului său a fost recompensată cu „*admiraţia până la cult pentru talentul său unic şi inteligenţa uimitoare, pentru puterea de muncă de zeu, având glorie timpurie care a crescut până la moarte şi după*."

[11] Vasile Grigore, ***Michelangelo, simbolul nemuririi şi victoriei umanităţii***, nr. inv. 4076, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

BDD-A19339 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:16 UTC)

Artişti iluştri (Leonardo da Vinci, Rafael, Bramante, Tiţian) veneau la Michelangelo pentru împlinirea şi desăvârşirea operelor lor. „*Imn al victoriei, al demnităţii şi umanităţii*", aşa cum îl vede Vasile Grigore, murmurat de toţi peregrinii acestui pământ - iubitori ai artei, Michelangelo a făcut ca timpul să dispară, iar materia şi viaţa să-şi schimbe sensul. Tot ceea ce îl chinuia pe Michelangelo ca om s-a schimbat în nemurirea artei.

Voi încheia periplul printre aceste manuscrise cu frumoasele cuvinte ale lui Vasile Grigore: „*... să iubim frumuseţea ca liniştea între oameni şi viaţa să ne-o măsurăm după calendarul geniilor şi a celor care s-au jertfit să aducă oamenilor înapoi o clipă de adevăr din permanenţa Artei*."

Manuscripts from George Ivaşcu Private Collection

Abstract

The manuscripts housed today by „Vasile Pârvan" Museum from Bârlad were offered to local cultural authorities by George Ivaşcu' s daughter, Raluca Ivaşcu. The most part of those manuscripts were written between 1940 – 1950 and they contain interesting information concerning the works of some of the well-known Romanian writers of that moment; they also contain important observations related to the directions followed by Romanian literature at the middle of the 20th century.

BDD-A19339 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:16 UTC)